

บทที่ 1

บทนำ

หลักการและเหตุผล

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมานานกว่า 30 ปี โดยเป็นปรัชญาที่แนะแนวการดำรงชีวิตของประชาชนทุกระดับให้ดำเนินไปในทางสายกลางเพื่อให้ก้าวทันโลกยุคโลกาภิวัตน์สามารถพึ่งพาตนเองและสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขด้วยความไม่ประมาท ศูนย์การศึกษาอนุระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพิบูลย์รักษ์ ตระหนักและเล็งเห็นความสำคัญในเรื่องดังกล่าว จึงได้นำนโยบาย/ยุทธศาสตร์ของรัฐบาลสู่การปฏิบัติ โดยดำเนินการโครงการการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และได้มอบหมายให้สถานศึกษาในสังกัดศูนย์การศึกษาอนุระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยทุกแห่งดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ในปีงบประมาณ 2553 ขึ้น ซึ่งจากช่วงระยะเวลาดำเนินโครงการดังกล่าวรัฐบาลและศูนย์การศึกษาอนุระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพิบูลย์รักษ์ ต้องการทราบผลการดำเนินงานเพื่อปรับปรุงการดำเนินงานโครงการให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้นอย่างต่อเนื่องจากปีงบประมาณหนึ่งไปสู่อีกปีงบประมาณหนึ่ง และต้องยอมรับว่าเจตนารมณ์ดังกล่าวนี้จะสัมฤทธิ์ผลได้ต้องอาศัยข้อมูลและสารสนเทศเกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการที่ครอบคลุม แม่นตรง และเชื่อถือได้เป็นฐานสำคัญในการพิจารณาตัดสินใจและการขยายงานของโครงการในแต่ละปีงบประมาณ การประเมินผลการดำเนินงานโครงการที่ดำเนินการอย่างเป็นระบบระเบียบตามระเบียบวิธีวิจัยในแต่ละช่วงปีงบประมาณจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลและสารสนเทศที่มีคุณภาพ สามารถนำไปใช้เพื่อการตัดสินใจและการขยายงานของโครงการดังกล่าวมาแล้วเพราะจะเป็นรากฐานสำคัญที่ส่งผลกระทบหรือนำไปสู่ความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการดำเนินงานโครงการในปีงบประมาณต่อไปอย่างต่อเนื่องด้วยความจำเป็นและความสำคัญดังกล่าว ศูนย์การศึกษาอนุระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพิบูลย์รักษ์ ได้กำหนดให้มีการประเมินโครงการการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

วัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์ทั่วไป

เพื่อประเมินผลการดำเนินงานโครงการการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

วัตถุประสงค์เฉพาะ

1. เพื่อประเมินโครงการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้รูปแบบชิปปี้ (CIPP MODEL) ตามประเด็นการประเมินต่อไปนี้
 - 1.1 การประเมินด้านสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation)
 - 1.2 การประเมินด้านปัจจัยป้อน (Input Evaluation)
 - 1.3 การประเมินด้านกระบวนการ (Process Evaluation)
 - 1.4 การประเมินด้านผลผลิต (Product Evaluation)

ขอบเขตของการประเมิน

การประเมินในครั้งนี้กำหนดขอบเขตของการประเมินผลการดำเนินงานโครงการจัดการกระบวนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ปีงบประมาณ 2553 ที่สำคัญไว้ ดังนี้

ขอบเขตเนื้อหา

1. กิจกรรมตามโครงการจัดการกระบวนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่ศูนย์การศึกษาอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพิบูลย์รักษ์ ดำเนินการ
2. ความหมาย ค่านิยมและเงื่อนไขของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีรายละเอียด ดังนี้

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และการปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา และเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยและวิกฤต เพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา

ค่านิยม ความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย 3 คุณลักษณะ พร้อมๆ กัน ดังนี้

- **ความพอประมาณ** หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเอง ผู้อื่น เช่น การผลิต และการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

- **ความมีเหตุผล** หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยเกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ

- **การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว** หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

เงื่อนไข การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น ต้องอาศัยทั้งความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ

- **เงื่อนไขความรู้** ประกอบด้วย **ความรู้รอบรู้** เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน **ความรู้รอบคอบ** ที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกันเพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

- **เงื่อนไขคุณธรรม** ที่จะต้องเสริมสร้าง ประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์ สุจริต มีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต ไม่โลภและไม่ตระหนี่

ขอบเขตพื้นที่แหล่งข้อมูล

พื้นที่แหล่งข้อมูลในการประเมินครั้งนี้ ได้แก่ ศูนย์การศึกษาอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพิบูลย์รักษ์ บ้านดอนเชียง หมู่ที่ 6 ตำบลบ้านแดง อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี บ้านห้วย หมู่ที่ 11 ตำบลดอนกลอย อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี และบ้านดอนม่วง หมู่ที่ 3 ตำบลนาทรายอำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี

ขอบเขตผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องในระดับต่างๆ ของแบบประเมินโครงการจัดการกระบวนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 1 ฉบับ คือ ผู้เรียน/ผู้รับบริการ ในเขตพื้นที่อำเภอพิบูลย์รักษ์ โดยผู้ประเมินโครงการได้มาจากผลของผู้เข้าร่วมโครงการจัดการกระบวนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจ

พอเพียง จำนวน 718 คน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 248 คน (โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบตารางขนาดของกลุ่มตัวอย่างของเครซี่และมอร์แกน)

นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการประเมินผลการดำเนินงานโครงการการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ปีงบประมาณ 2553 มีนิยามศัพท์เฉพาะ ดังนี้

1. **โครงการการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง** หมายถึง โครงการการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่ศูนย์การศึกษาอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพิบูลย์รักษ์ ดำเนินการขึ้นทุกพื้นที่ในสังกัด ประจำปีงบประมาณ 2553 โดยกำหนดกิจกรรมตามโครงการขึ้นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภายใต้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2. **เศรษฐกิจพอเพียง** หมายถึง ความสามารถในการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติตนของประชาชน เพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ รู้จักการวางแผนการดำเนินชีวิต เช่น การทำบัญชีครัวเรือนการใช้จ่ายเหมาะสมกับฐานะตนเอง ไม่ฟุ่มเฟือย มีเงินออมเพื่อใช้จ่ายในอนาคต และสามารถจัดการหนี้สินได้อย่างถูกต้องวิธี สามารถดูแลรักษาสุขภาพของตนเองและสิ่งแวดล้อม ยึดมั่นการประกอบอาชีพสุจริต รู้จักใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ เพื่อบูรณาการในการประกอบอาชีพและการติดตามข่าวสารบ้านเมืองอยู่เสมอ ปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนา โดยยึดหลักความมีคุณธรรม จริยธรรม เข้าร่วมกิจกรรมในชุมชน และมีความภาคภูมิใจในวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่นของตนเอง

3. **การประเมินโครงการ** หมายถึง กระบวนการทางวิทยาศาสตร์หรือการใช้วิธีการวิจัยเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นจริงและเชื่อถือได้ และวิเคราะห์ข้อมูลของการดำเนินโครงการเพื่อพิจารณาংশให้ทราบถึงจุดเด่นหรือจุดด้อยจากโครงการนั้น และตัดสินใจว่าโครงการนั้นบรรลุถึงวัตถุประสงค์หรือไม่ แล้วตัดสินใจว่าจะปรับปรุงแก้ไขโครงการนั้นเพื่อการดำเนินงานต่อไปหรือจะยุติการดำเนินงานโครงการนั้นเสีย

ซึ่งในที่นี้ใช้การประเมินรูปแบบซีบี (CIPP MODEL) โดยกำหนดประเด็นและคำถามการประเมินแต่ละด้านไว้ ดังนี้

1) **การประเมินด้านสถานะแวดล้อม (Context Evaluation)** เป็นการประเมินเกี่ยวกับเหตุผลความจำเป็นทางเศรษฐกิจและทางสังคมในพื้นที่ของการจัดทำโครงการเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงความสอดคล้องของโครงการกับนโยบายที่เกี่ยวข้อง และความสอดคล้องของวัตถุประสงค์ของโครงการกับสภาพความจำเป็นที่โครงการตอบสนอง

2) **การประเมินด้านปัจจัยป้อน (Input Evaluation)** เป็นการประเมินเกี่ยวกับการเตรียมการด้านปัจจัยต่างๆ ในแง่ของความพร้อมและความพอเพียงของปัจจัย ความรู้ ความเข้าใจ และความพอเพียงของบุคลากรและภาคเครือข่าย รวมทั้งศึกษาว่ากลยุทธ์หรือวิธีการดำเนินงานต่างๆ ในโครงการนั้นตั้งอยู่บนหลักการทฤษฎีงานวิจัยใดๆ หรือไม่ หรือเป็นกลยุทธ์วิธีการที่คิดขึ้นเอง

3) **การประเมินด้านกระบวนการ (Process Evaluation)** เป็นการประเมินเกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการว่าได้มีการจัดทำแผนหรือปฏิทิน มีการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ มีระบบติดตามผลการดำเนินงานหรือไม่ มีวิธีการในการปรับปรุงแก้ไขหรือพัฒนาอย่างไร และการดำเนินงานโครงการ มีการรวบรวมเอกสาร หลักฐาน รูปภาพ/รายงานการดำเนินงานไว้หรือไม่อย่างไร

4) **การประเมินด้านผลผลิต (Product Evaluation)** เป็นการประเมินเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นกับตัวบุคคลหรือกลุ่ม หรือเกิดประโยชน์ต่อชุมชนอย่างไร และผลของการดำเนินโครงการส่งผลกระทบต่อชุมชนอย่างไร มีหลักฐานหรือตัวบ่งชี้ได้ยืนยัน รวมทั้งสำรวจความพึงพอใจต่อผลของโครงการของกลุ่มเป้าหมาย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบผลการดำเนินงานตามโครงการการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
2. ทำให้ทราบปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของการดำเนินงานโครงการการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
3. เพื่อให้ได้ข้อมูลเป็นแนวทางในการขยายผลและพัฒนาการดำเนินงานโครงการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งจะช่วยให้การดำเนินงานโครงการมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลยิ่งขึ้นต่อไป